

BISERIC'A si SCOL'A.

Fóia bisericésca, scolastica, literaria si economica.

Ese o data in septemana: Duminec'a.

Pretulu abonamentului:	
Pentru Austro-Ungari'a pe anu . . .	5 fl.— cr.
" " " " " 1/2 ann . . .	2 " 50 "
Pentru Romani'a si strainetate pe anu . . .	7 " — "
" " " " " 1/2 " 3 " 50 "	

Pretulu insertiunilor:	
Pentru publicatiunile de trei ori ce contienu cam 150 cuvinte 3 fl., pana la 200 cuvinte	4 fl. si mai sus 5 fl. v. a.

Correspondintiele sè se adreseze Redactiunei dela „BISERIC'A si SCOL'A“ in Aradu, la institutul pedagogicu-teologicu, éra banii la secretariatulu consistoriului romanu ortodoxu din Aradu.

Cuventulu de deschidere.

pronunsiatu de I. P. S. Episcopu Ioanu Metianu, in siedinti'a adunarei generale pentru fondulu preotiescu, tienuta la 22. I. c.

Christosu a inviétu fratiloru si domniloru !

Precum sciti din literile nóstre de convocare, din 20 ale trecutei, v'am pofritu pe diu'a de astadi aici, la adunarea generala a fondului preotimei nóstre din acésta diecesa, conformu §-lui 14 din statute, pentru agendele ce se tienu de competinti'a adunarii generale.

Acestu fondu preotiescu este prim'a nóstra incercare pe terenulu de a ne ajutá noi insine pre noi, este prim'a incercare a nóstra de a pregati pentru noi si pentru preotii ce vor urmá nóua, pentru veduvele si orfanii preotiesci, o sórte mai buna si mai démna ca cea de astadi, care din di in di pare totu mai apesatóre; ér intrunirea nóstra de astadi este antai'a nóstra adunare generala dupa intrarea in viétia a statuteloru fondului; de aceea afli de bine, si in interesulu causei, a espune la acésta ocaziune pre scurtu, unele momente mai insemnate, ce s'au ivitu dela intemeierea fondului pana acuma.

Precum arata protocolulu siedintieloru, ultim'a nóstra intrunire s'a tienutu la 22 Iuniu 1877., candu s'a stabilitu definitivu si statutele fondului, care statute apoi sub 16/28 Iuniu 1877. aprobandu-se si din partea venerabilelu nostru Consistoriu, pre langa cerculariulu nostru din 16/28 Iuniu 1877. Nr. pres. 1626 s'a adusu si la cunoscinti'a onoratei nóstre preotimi, si totodata s'a publicatu si in foi'a nóstra de aici „Biseric'a si Scol'a.“

Dupa reportele ce ni-au venitu din tóte partile diecesei, acésta intreprindere a nóstra, adeca: intemeierea fondului nostru preotiescu, a fostu salutata cu mare bucuria, si intempinata cu multa bunavointia din partea intregéi nóstre preotimi pre care o privesce de aprópe, dovéda sunt si multe adrese de multiamire trimise nóua din acea parte. Inse s'au aretatu si unele aparitiuni triste, — cum se pare din partea acelora pre cari nu-i privesce acésta cauza.

Sub acéste aparitiuni intielegu ataculu facutu pe calea jurnalistica din o parte ostila fondului, prin

care mai antaiu ni se imputa, cà ne-am ff atinsu de venitulu fondului clericalu, comunu cu dieces'a Caransebesiului, cea ce nu este adeveratu, — apoi carele in fine prorocesece sí fondului nostru preotiescu sórtea asociatiunei aradane, adeca: ruina, ér acésta mai vertosu din causa, càci am incrediutu parintiloru protopresbiteri incassarea taseloru pentru acestu fondu.

Ori cine va cetí cu atentiune acelu atacu maiestritu va intielege, cà scrietoriulu lui prin suspiciunarea in publicu a parintiloru protopresbiteri, si prin alte insinuari false n'a intentionatu alt'a, de càtu se disgaste, si se descurageze pe preotimea si inteliginti'a nóstra dela spriginirea acestui fondu chiamatu a sterge multe lacrimi dupa fetiele vedaveloru si orfaniloru preotiesci, si astfelu se paralizeze viétia si esistentia lui, dar multiamita ceriului si bunului simtiu alu preotiloru nostri, barfelele reutatiose n'au fostu luate in séma si fondulu nostru desi crudu si tineru, abia de 7—8 luni, este pe cale secura de prosperare, precum se va vedé din cele urmatóre.

Nu am atinsu acéstea, càci dóra ar meritá vre-o considerare mare, ei le-am atinsu, parte pentru ca se combatu acea invinuire grava mai alesu asupra parintiloru protopopi, si parte pentru ca se vedeti si se cunósceti, cà intreprinderea nóstra desí cea mai nevinovata si salutaria, totusi 'si are si ea contrarii ei, cari póte vor mai cercá stricarea ei, inse fratiile vóstre, seiindu acéstea, se priveghiati ca ea se fie ocrótita dupa putintia de ori ce tentatiuni rele.

Trecendu la desvoltarea fondului, am se vi adueu la cunoscintia, cà indatu dupa aprobarea si publicarea statuteloru, prin parintii protopresbiteri am esarendatu sessiunile reduse, am incassatu tassele ce s'au potutu, in acéste timpuri atátu de lipsite, am stabilitu cartile de lipsa pentru socotile fondului, precum veti binevoí a vedé tóte acéstea din actele ce vi se punu inainte spre esaminare.

Din causa intardierii cu compunerea si stavevirea statuteloru, dar si din lips'a general'a de bani,

am amenatu stringerea contribuiriloru dupa anulu trecut, dela preoti, pana pre la inceputulu anului curinte.

In urm'a acestor'a in restimpulu celu scurtu dela intarirea statuteloru încóce, fondulu nostru preotiescu au ajunsu la unu capitalu de 9464 fl. 54 cr. din care s'au incassatu . . . . . 4024 „ 62 „ ér in restantia suntu . . . . . 5439 „ 92 „
Daca sum'a restantieloru este cam mare, caus'a e cá in acestu timpu de lipsa, n'am intetit de felu incasarea loru, ci am lasatu se facemu asést'a dupa secerisii.

Cu adeveratu, cá din acésta suma vinu a se depurá unele contributiuni restante inca din anulu trecut, dela sessiunile reduse, a caroru suma inca nu ni este cunoscuta; dar daca vom considerá cá totu venítulu sessiuniloru anului trecut abia ajunse la 3000 fl., atunci vom intielege cá nici contributiunile restante nu potu ajunge departe preste 1000 fl.; ér' daca vom detrage din capitalulu amintitn vre-o mia floreni in cont'a aceloru contributiuni restante, inca totu mai remane capitalulu fondului nostru preste 8000 fl. unu inceputu credu destulu de favorabilu, intr'unu timpu asia de scurtu, candu lips'a de baii este generala.

Banii intrati in fondu nu numai s'au elocatu pe interese, dar la elocare s'a facutu cele mai bune servicii causei nóstre bisericesci si scolare anume: fiindu in unele comune bisericesci de ale nóstre scólele nóstre confessionali amenintiate cu prefacere in comunale, daca nu se voru cladí si întocmí conformu legii, — noi in lini'a prima am datu imprumutu banii fondului numai aceloru comune bisericesci amenintiate, ca se póta cu graba cladí si întocmí scólele loru confessionale in sensulu legii, si se conserve caracterulu confesionalu. Trebue sè spunemu, cá din privinti'a momentuositatii causei, imprumuturile le-am datu numai pe garantia personala a fruntasiloru nostri.

In lini'a a dou'a am datu imprumuturi parochieloru nóstre cari au doritu se cumpere câte unu parariu séu dóue de pamentu pe sém'a dotatiei preotiesci, séu cari au doritu se-si repareze bisericel; éra in lini'a a trei'a am datu imprumuturi la mai multi preoti ai nostri, conformu statuteloru fondului.

Daca in restimpu de 6—7 luni acestu fondu a ajunsu se faca asemenea ajutorintie bisericeii si scólei, si prin acestea poporulu nostru, apoi veti intielege fratiloru, cá fondulu acest'a pe viitoriu are se reverse si mai multe binefaceri preste poporulu nostru si preste institutiunile nóstre. Se nu se uite inse, cá prin asemenea binefaceri fondulu nu perde menitiunea sa, ca din venitele lui se se ajutore si cu timpu chiar se se doteze preotimea nóstra; cáci ori unde s'au datu imprumuturi, acést'a s'a facutu pre langa interese, si daca afirmu cá s'a facutu imprumutatoriloru si unele favoruri, acelea sunt, cá nu s'a cerutu dela ei hipotece si intabulari costisitóre, precum ceru alte fonduri, ci numai garantie personale. Deci tocmai de n'ar mai avé acestu fondu si menitiunea fru-

mósa: „ajutorirea preotiloru a veduveloru si orfaniloru loru si dupa timpu chiar dotarea preotimei nóstre“, precum o are, inca si atunci am fi detori a-lu spriginí din tóte puterile nóstre, pentru-cá, — cum aretaiu pana aci, — elu este uniculu nostru fondu, carele póte veni curendu si fara greutati in ajutoriulu credintiosiloru nostri in cause bisericesci si scolare.

Ce privesce starea fondului, acést'a credu — precum aréta socotile ce vi se punu inainte — se o potu numi imbucuratória, si daca dorescu a mai dice cev'a in acestu merit, aceea este: sè vi recomendu acestu fondu si pe viitoriu spriginului vostru fratiescu si caldurosu, si in interesulu causei nóstre, dar si pentru védi'a si onórea nóstra, adeca: ca sè dovedimu si noi ceea ce au doveditu totdeun'a preotimea nóstra, ingrigirea de viitoriu prin economia, crutiare si chivernisire, pre care se le transpunemu si urmasiloru nostri.

Cu acestea implorandu binecuventarea ceriului a supra nóstra si a supra lucrariloru nóstre, si rugandu-ve se ve pronunciatí fara reserva a supr'a procederii nóstre de pana acuma, si mai alesu a supr'a imprumuturiloru facute fara garantia reala, — dechiaru siedinti'a adunarii generale a fondului preotiescu de deschisa.

Monastirea Hodosiu.

In nr. 7. alu acestei foi publicaramu scrisórea Patriarchului serbescu din Carloveti, adresata Metropolitanului romanu ortodocsu, prin carea ierarchi'a serbésca reclama monastirea Hodosiu dela dieces'a Aradului. Acuma publicamu si respunsulu Preasantitului Episcopu Ioanu Metianu, la reclamulu ierarchiei serbesci, adresatu catra Inaltu Preasantitulu Metropolitanu alu nostru, precum urméza:

Avendu cu convenita plecatiune a respunde la adencu stimat'a carthia din 4. februaru, a. c. Nr. M. 20., prin carea binevoisi a-mi comunicá reclamatiunea ierarchiei sorore serbesei de Carloveti, dd. ¹⁹/₃₁ Ianuariu, a. c. Nr. M. 526. ex 1877., pentru cederea monastirei Hodosiu de sub jurisdictiunea diecesei aradane, la a diecesei serbe de Timisiór'a, pe langa reacluderea originalului acesteiasi reclamatiuni, si deslucindu cá, din consideratiunea importantiei si gravitatei causei, si pentru cá ea d'o parte taia si in resortulu delegatiunei nóstre congresuali in afacerile de despartire ierarchica, precum d'alta parte privesce dieces'a aradana de adreptulu, — nu m'am potutu simti indreptatitu, a me pronuncia asupra ei for d'a consultá mai antaiu pre referentele delegationalu, apoi in conformitate cu votulu acestui'a — a o substerne Consistoriului diecesanu plenariu, — carei procederi rogu pre Escelenti'a Ta, a atribui intardiarea intrevenita, — in celu mai completu acordu cu votulu unanimu alu consultatiloru factori, vin prin acést'a a me pronuncia, precum urméza:

Cumca monastirea Hodosiu apartiene Eparchiei nóstre aradane din vechime, si cumca acésta parti-

ninția e basată pe usu, legi, canóne, prin urmare că Eparchi'a noastră în privinț'a acestei monastiri se bucura de tóte recerintiele unei posesiuni legale complete, este un fapt și adevăru atât de bine cunoscutu, în cătu nici marit'a Ierarchia serbésca nu se încumeta a-lu trage la indoeala.

În faci'a acestui faptu și adevăru pozitivu, necontestabilu, precum maritei Ierarchie serbesci din Carlovetiú pré bine trebuie se fie cunoscutu, ori candu în trecutu s'a facutu vr'o încercare d'a se subtrage acésta monastire de la jurisdicțiunea legale a diecesei aradane, atare încercare pururea a fostu contradisa și respinsa; ba la anul 1851., préfericitulu Patriarhu serbescu de atunci dispunendu și executandu prin mandatu autoritativu — în fapta desfacerea monastirei Hodosiu de la dieces'a Aradului, prin intervenirea supremei potestăti de statu, dreptulu diecesei aradane a fostu sustienutu solenelu, și reexecutiunea, respective repunerea acestei diecese în deplin'a sa posesiune și autoritate de mai înainte, s'a efeptuitu numai de cătu; ér reclamulu formale ce apoi a îndreptatu suslaudatulu parinte Patriarhu catra stepanire sub 18. Iuniu 1853., a fostu respinsu definitivminte și jurisdicțiunea Eparchiei aradane de nou s'a sustienutu în tóta privinț'a, — precum se adevărescu acestea prin innaltele Rescripte ministeriali din 29. Ianuariu 1852. Nr. ^{438.}/₂₂ ex 1851., din 15. Novem.

1852, Nr. 1763. și din 17. Februariu 1854. Nr. ^{3130.}/_{199.}

Acést'a fiindu situatiunea, legale și faptea, în faci'a acestei situatiuni marit'a Ierarchia serbésca si-baséza pretensiunea de astadi pe argumentele că:

fiindu monastirea Hodosiu o fundatiune serbésca și proprietate a bisericei serbe, jurisdicțiunea asupra ei trebuie se fie la Ierarchi'a serbésca; mai departe că:

pretensiunile romane în privinț'a monastirilor, cu ocasiunea despartirei ierarchice, prin Congresulu nationale serbescu dela 1865. tocmai pentrn că monastirile suntu fundatiuni serbe și o proprietate nealienabile serbésca — fiindu definitivminte respinse, Delegatiunea congresuale serbésca la 1871. în pactările ei cu Delegatiunea congresuale romana, asupra stăruierei acesteia pentru monastiri, a dechiaratu categoricu, cumca în faci'a refusului congresuale de la 1875., asupra monastiriloru nici nu mai póte intrá în discussiune, ér Congresulu totu de atunci a aprobatu acele protocóle;

prin urmare, monastirea Hodosiu are a fi restituita Ierarchiei serbesci.

La aceste argumente, respective asupra deducțiunei și pretensiunei formate din ele, mi-permitu a reflectá cu tóta onórea și precisiunea — urmatóriele:

Nici odata nu vomu recunósce, — și suntemu convinsi că nici nu se va gasí foru nepreocupatu care se admita competinț'a maritei Ierarchie serbesci, d'a decide facia de noi, în modu peremptoricu, — fie asupra *faptului de fundatiune* a monastiriloru, fie asupra *dreptului de proprietate* relativu la ele, și

anume relativu la monastirea Hodosiu. De asemenea trebuie se contradicemu și îndreptatirei d'a trage consecinție, atât de pucin canonică, din actele de pretins'a fundatiune nationale, séu din pretins'a proprietate nationale.

Noi, dupa datele de cari dispunemu, nu vomu concede nici odata, că ar fi posibilu d'a se adevări naintea judelei competente — *eschisiv'a fundare, sustienere și proprietate a bisericei serbe asupra monastiriloru din Banatu*; tocmai atât de pucinu vomu concede îndreptatirea d'a deduce o proprietate eschisiva din nationalitatea cutarui fundatoriu séu spriginitoriu alu unei monastiri. Monastirea, dupa natur'a ei canonică este pentru monachi și crestini, anume séu mai vertosu pentru crestini cei din tienutu și apropiare, pentru monachi ca se marésca pre Dumnedieu și împartiésca darurile mangaerii sufletesci, pentru crestini ca sè se indulcésa de acele daruri ale mangaerii. Biserice'a monastirii este midiloculu prin carele monachii trebuie se corespunda trebuinției crestiniloru ce alérga la ea, se tienu de ea și se folosescu de ea. O destinațiune espresa — *alta*, — ar poté se fie numai *exceptionale*; dar o asemenea, cu privinția la monastirile din Banatu, și anume a Hodosiolui nu ni s'a aretatu nici odata și asia nu ni este cunoscuta, și nici că vomu recunósce-o decâtu pe calea legii.

Maritul Congresu serbescu, din consideratiunile sale, în a sa sfera de dreptu, a potutu respinge, precum a și respinsu cererile Romaniloru pe cale de impacatiune amica, în privinț'a monastiriloru, anume aceloru din posesiunea Ierarchiei serbesci; dar judecata definitiva formale asupra pretensiuniloru romane nici a avutu dreptu a aduce, nici că a adusu, și daca onorabil'a Delegatiune serba în protocolulu comunu, sub Nr. 12., avendu în vedere refusulu Congresului serbescu de la 1865., a dechiaratu nóu'a cerere, de impacatiune amica a Delegatiunei romane în punctulu monastiriloru de nediscutabile. apoi Delegatiunea romana și ea sub Nrulu 14. alu aceluasi protocolu comunu s'a ingrigitu, cu consentiementulu partii serbe, a face se fie recunoscutu, că — „fiecăre obiectu sè se privéscă de sinestatoriu, și invoél'a sè se póta essecutá fora privinția la alte obiecte asupra caror'a nu s'a potutu ajunge contielegerea.“ Evidentminte dara, obiectele asupra carora nu s'a potutu ajunge contielegerea naturale amica atuncea, și între cari primul locu ocupa *Monastirile*, au remasu rezervate venitoriului, precum acést'a s'a și reportatu prin Delegatiunea congresuale romana sub 26. Iuliu. 1871. ambeloru sínóde eparchiali din Aradu și Caransebesiu, în urm'a cărui reportu aceste Sínóde au decisu: *relegarea la procesu a cestiunei asupra monastiriloru reclamate de la Ierarchi'a serbésca*; spre acestu scopu: delegarea unei comisiuni juridice miste, carea se delibere asupra oportunitatii și modului de procedere. Dar acésta comisiune, póte crediendu, că grelele împregiurări ale timpului ar poté face pre fratii serbi, a-si schimbá refusulu în privinț'a pre-

tensiunii romane, in cele din urma reduce la minimumul de *doze* monastiri, séu adeca in realitate numai inca la un'a a San-Giorgiului, — (aflandu-se a Hodosiului si asia in deplin'a loru possiune) — pana astadi nu s'a apucatu de deslegarea temei sale.

Din tóte acestea marit'a Ierarchia serbésca nu va póte a nu se convinge: 1. cá pretensiunea acelei'a in privinti'a monastirei Hodosiu, dupa ale nóstre consideratiuni de dreptu, de sicuru mai pucinu unilaterali ca cele de dincolo, este lipsita de totu temeiulu legale; 2-a cá cestiunea monastiriloru intre ambele parti nici de cum nu se póte considerá de resoluta definitivminte, ba cá la noi, desí prin ambele sínóde eparchiali competinti, inca dela anulu 1871. s'a indegetatu calea procesului, totu se mai nutresce speranti'a, cumca greutátile timpului voru produce o mai buna dispusetiune in inimile coreligionariloru nostri serbi, care dispusetiune va recunósce indreptatirea — séu celu pucinu echitatea minimumul cererii nóstre si va face evitabile odiositatea proceselor.

Atát'a in generalu. In cátu pentru mine, subsemnatulu Episcopu diecesanu in specialu, mai am a adauge, cá eu, pe temeiulu Diplomei ce am primitu de la manile Maiestatei Sale, si a juramentului meu ca Episcopu alu acestei Diecese, fiindu espresu obligatu, sum si resolutu, a pastrá cu tóta scumpetatea intregimea eparchiei mele; anume in cátu se atinge de monastirea Hodosiu, cu atátu mai multu, cáci biserica monastirei este intrun'a din vechime si parochiala la dóue comune romane, Bodrogulu-vechíu si Bodrogulu-nou, pre cari a le despoiá de biserica, séu a le dá cu monastirea dimpreuna unei diecese straine, ar fi o fapta atátu de abnormala si nelegala dupa legile concerninti, in cátu nici nu-mi potu intípuí seriósá o astfelu de insinuatiune a maritului Episcopatu dreptredintiosu serbescu de Carlovetiú.

In cátu pentru apostrofarea finale a Santieniei Sale parintelui Patriarchu serbescu catra Escelenti'a Ta, cu provocare la amórea reciproca fratiésca intre Romani si Serbi, desi sum convinsu cá Escelenti'a Ta nu vei lipsi a-i dá resunetulu cuvenitu, nu potu totusi a nu reflectá din partea acestei Diecese romane, cá Santieni'a Sa in acestu puntu pare a fi gresitu adres'a. Acea apostrofare si provocare, dupa tóte esperintiele trecutului si tóta tienut'a nóstra de la despartire in cóci, asia credemu cá erá tocmai la locu catra Veneratulu Episcopatu serbescu si cátra luminatulu Congresu natiunale serbescu.

In privinti'a indegetatelor de Escelenti'a Ta mesure si cerutelor documente, nu voiu lipsi a reportá la rondulu meu separat.

Intraltele recomandandu-me santelor rugatiuni, cu distinsa veneratiune sum.

Alu Escelentiei Vóstre,
Aradu, 30. Martie, 1878.

plecatu servu:

Ioanu Metianu,
Episcopulu Aradului.

Despre scóla in genere, si despre cea crestina ortodocsa in specie.

V.

Ba sórtea nu s'a indestulitu cu atáta, ci a mai atitiatu asupra bietiloru crestini si asupra religiunii si pe vecinii speculanti, cari pana aci stateau numai la panda si priviau cá ére care se fie finea acestoru miscari pseudo liberali, ca se póta sarí cu sigurantia supra loru, pentru ajungerea scopuriloru arcanice, pentru care in totu timpulu si loculu n'au intrelasatu unu singuru pasiu neincercatu, ca se le cuprinda terenulu, se-i plivésca de influintia pe tóte cáile si porii vietiei sociale, si se-i faca servii si capitalulu loru.

Intielegu pe conlocuitorii si vecinii nostri *Iudei*, cari dupa constitutiunea loru natiunala bisericesca, nu ne sunt pretini, ci ca pe neiudei si crestini, ne urescu si persecuta. Ei dupre traditiunile loru politico-religiose, se deosebescu nu numai de noi crestinii, ci sunt izolati de tóte natiunile si religiunile din lume, pre care nu le privescu nici de vecini, neci de aproape, si neci de omeni de asemenea sórte in lume, ci de inimici, numindune pe toti cu numele de batujocura *Goe*. A insielá pe popórale nejudaiice, acést'a o tienu ei de meritu; era a nu poté insielá, de pecatu. ¹⁾ Iudei pe timpulu decadintiei loru, credeau cá unu mantuitoriu *Messia* pamanteanu, o se-i scóta din robia si jugulu altoru ginte, si se le restabileze libertatea si imperati'a lumésca, éra candu sórtea loru se intorcea mai spre bine, ca si in periodulu *Macabeiloru* séu *Asmodeiloru*, anii 167—37 inainte de Christosu, si pe timpulu *Irodiloru*, fiindu cá acuma aveau regatu in *Palestin'a*, si sperantiele vechi se vedeau implininduse, nu mai aveau trebuintia de astfelu de *Messia* mantuitoriu.

Inse dupa ce au caditu sub jugulu romaniloru ideile despre unu *Messia* mantuitoriu la Iudei, si anume ca invingatoriu de crestini, si popóra pagane, si ca refundatoriu ulu Imperiului Iudaicu, éراسi s'au renascutu si latitu, ba s'au si sustienutu cu felurite incercari de recastigarea puterei Iudeiloru pana in seclulu alu 17. ²⁾ Si in totu orientulu erá latita parerea cá din Iudeea se va incepe o monarchia universalá. ³⁾ Deci spre scopulu acest'a Iudei au facutu mai multe revolutiuni. In capulu loru au statu cáte unu *Messia* de atare in intielesulu loru natiunale politicu. Asia la anulu 70 dupa Christosu sub unu *Messia* principalu si alti subordinati au revoltatu in contra romaniloru. Romanii sub conducerea lui *Titu* au inconjuratu Ierusalimulu tocmai candu Iudei din tóte partile erau adunati in Ierusalimu la serbatórea pasciloru. *Titu* vedindu cá cetatea nu se póte sustiené au pofitu sub cele mai oneste conditiuni se se predee, dara prin Messii mincinosi poporulu fiindu retienutu totu deauna au respinsu cu batujocora pretensiunile romaniloru, pentru aceea se plange si insusi istoriculu evreescu *Iosifu Flaviu*, dicandu: „Inselatorii de Messii, carii s'au disu si sustienutu pre sine in numele lui Dumnedieu, intru atáta au insielatu pe bietulu si nepreceptulu poporu, incátu acest'a n'a bagatu in séma pericíulu amenintatoriu, ce se apropie de si fometea erá mare, si din di in di crescea grozavu, ba cele mai multe familii murise de fóme, acoperisile caseloru erau pline de femei si prunci ce trageau a mórte de fóme; stradale erau pline de betrani infranti, barbatii representau numai umbr'a vietiei, cadavrele se inmultiau in un'a, unii muriau candu sepau groapa altor'a, éra altii se aruncau in gropa inainte de ce ar mori ca, se nu remana neingropati, chiaru dupa cum a disu Christosu: „In dilele acele va fi necasu ca si care n'a mai fostu dela inceputulu lunei, nici va mai fi, Marc 13, 19.“ totusi nu s'au predatu.

¹⁾ *Vedi cartea intitulata: Evreulu Talmudistu.*

²⁾ *Voltaire Dict. philoso. pag. 39.*

³⁾ *Dr. Augustii Die Feste der Alten Christen tom. I. pag. 111.*

„Intru aceea Titu a cuprinsu cetatea cu puterea, si o-a depradatu cu focu si cu feru încātu n'a remasu piétra pe piétra si numai trei turnuri, *Phasaclu*, *Hippias*, si *Mariamme* au remasu ne atinse.

In seclulu alu 2-lea anulu 133 sub imperatulu Adri-
anu érași s'a aratatu unu *Messia mincinosu* cu numele
Bacrhohebas séu *Barcochap* ori si *Barcochba* fiulu stelei,
care in fruntea unei armate revolutionare Iudaice, a cercatu
restaurarea regatului Iudeiloru, dara *Adrianu* trimitiendu
in contra lui pre *Iuliu Sever*, l'a invinsu si prinsu in *Bither*,
unde l'a si omoritu. In seclulu alu 6-le anulu 530 s'a ivitu ca
Messia Iulianu in *Palestina*. Elu s'a prevestitu ca cuceritoriu
mare, care in fruntea natiunei sale Iudaice va prapadi totu
poporulu crestinescu, si Iudei sedusi de elu au macelatu
multi crestini, pana ce armat'a Imperatului *Iustinianu* nu
l'a invinsu. Messii de acestia s'au aratatu si in secele ven-
nitóre, si anume: in seclulu alu 12 in Francia s'au aratatu
mai multi Messii. In seclulu alu 13 s'a aratatu in *Persia*,
Arabia, *Turcia*, *Ispania*, si *Moravia* 7 Messii. Éra in Sec-
lulu alu 17 anulu 1666 s'a aratatu *Sabatei Levi din Aleppo*
numinduse pre sine Regele Regiloru, si pre fratele séu Re-
gele Iudei, dara *Levi* fiindu prinsu si inchisu de Turci nu-
mai prin trecerea la Mahumedanismu si-a pututu mantui
viéti'a.

Destulu cà dupa invingerile reportate asupra loru prin
romani, Iudeii s'au imprastiatu preste tóta lumea. *Decebalu*
Regele *Daciloru* a primitu multi dintre ei in regatulu seu,
pentrucà precum elu asia si Iudeii erau inimizii mari ro-
maniloru. *Decebalu* deprindea pre Iudei in arme in contra
romaniloru. Traditiunea romaniloru din *Banatu* spune, cà
atare colonie de Iudei numiti in comunu *Jidovi* a ridicatu
pe acestu timpu cetatea cea tare si mare din comitatulu
Carasiulu de langa *Bocsia montana*, asia numita dela densii
pana astadi *Jidovinu* (*Zsidóvár*) a carei ruine maestatiche si
ingrozitóre se vedu si astadi. Dara cei mai multi dintre ei
au trecut preste *Afric'a* in *Ispania*, unde pentru negutiet-
orie, se afla o fractiune din ei inca de pe timpulu impera-
tului *Solomonu*, ¹⁾ unde-i dusesse *Solomonu* cu flot'a sa, si
alui *Hiram*, Regele *Tirului*. ²⁾

Omulu ar cugetá cà dupa atâtea intemplari de suferi-
riatia si necasu, se voru fi indreptatu omenii acestia, dara
inzedaru! Dupa ce se inmultira, inavutira si in puternicira
in Ispania, neputendu-se insoci si trái in pace cu poporulu
indigenu spaniolu, érași incepura a-si continuá traditiunile
seculari, si facura pasi nerusinati si indresneti pentru iu-
daisarea intregii Ispanii; pentru resturnarea imperiului Go-
tiloru apuseni au voita a se aliá cu *Saraceni* din *Africa*,
si din Ispania si a face unu nou *Ierusalimu*. Inse Regele
Égica descoperindu acestu complotu de tradare inalta fu-
sera aspru pedepsiti. Totusi ne intalnimu cu Iudei in ofi-
ciurile publice; ei erau adese *magistrii*, *marsialii*, *tesau-
rarii*, si *provisorii* curtiei imperiale si a *Grandiloru*, multi
dintre ei deprinsi fiindu in arta astrologiei si medicinei,
s'au furisiatu si incubatu in cercurile familiare, si au
invetiatu a cunósce si sci, arcanele acestor'a, farma-
ciile (apotecii) au fostu mai tóte in manile loru; ei au
avutu deschilinite tribunale in care dupa deosebíte legi si
dreptu, judecau si adese in contra si detrimentulu crestini-
loru. Afora de aceea au fostu in posesiunea mai multoru
privilegii, de cari crestinii erau lipsiti, precum au fostu pen-
tru esemplu cà pre ei casi pre nobili nu erá iertatu a-i detiené
fara mandatulu regelui, ba regii dintre ei aveau clientii
si ministrii loru de finantie, cari tieneau in mana franele
guvernarei si a negutiatoriei. ³⁾ Ba inca unii dintre ei *Crypto-
judaismi* (Iudei botezati) au strabatutu si in sant'a santi-
loru in biserica, s'au viritu si pe cathedr'a episcopésca; si

precandu cei d'antaiu adunau la sine prin negutietorie, ofi-
ciuri si casatorii cu cele mai avute si nobile familii averea
spanioliloru, pe atunci astia amenintiau cu periclu natiunea
si biseric'a spaniola in fondu si realitate chiaru dupa am-
vonulu bisericeii crestine. ¹⁾ Tóta averea loru o-au intrebui-
intiatu ca se-si castige influentia si preponderantia asupra
nobilimei spaniole si credintiei crestine. ²⁾ Spre care scopu
la anulu 1473. au voitu prin bani a-si castigá cheia Ispa-
niei, fortareti'a *Gibraltaru*, cea ce bagandu de séma atátu
potestatea bisericeasca càtu si cea civila, s'au ingrigitu a
cercá si gasi pre acesti Iudei ³⁾ Dara nu i-au potutu des-
coperi, ba inca dela ei a aparutu o brosiura fulminanta asupra
planului si procedurii guvernamentale, si in contra cresti-
nismului, ⁴⁾ si de nou, si mai cu vehementia au continuatu
lucrul inceputu, pre crestini au nisuitu se-i atraga in par-
tea loru ⁵⁾ au cutediatu a comite cele mai reutacióse si res-
bunatóre incercari, deosebitu a truncá crucile, a desonorá
sacramentele si biseric'a, ba se presupune cà in *Gvar-
dianulu*, tienutulu *Mancha* la a. 1490. au restignitu
pre cruce unu pruncu crestinu, si cumca asemenea blasta-
matii ar fi repetatu si in *Valencia*. ⁶⁾ La a. 1485. in *To-
ledo* s'a descoperitu o conjuratiune iudeésca, care avea de
scopu se castige in posesiune cetati si a omori pre toti
crestinii.

Comiterea astoru feliu de pecate criminale, apoi in-
bogatirea Iudeiloru, si tractarea neumana a loru cu omenii,
au atitiatu pre poporulu Spaniolu asupra loru. Guvernulu
rediemandu-se pe aprobarea poporului si-a propusu a-i
scóte din patrie. Iudei presimtiendu periculu ce aterna asupra
capului loru si-au propusu a-lu evitá si indepartá dela sine
prin bani, donandu regelui *Ferdinandu* 30,000 de galbeni
toemai atunci candu acest'a erá ocupatu si amestecat in
resbelu cu *Marocani* in contra *Granadei* si avea mare lipsa
de bani, in càtu erá mai gata a-si schimbá planulu de
nu comparea inaintea lui *Archiepiscopulu Torquemada*
si presiedintele tribunalului incuisionalu infruntandulu si
dicandu: „Iuda pentru 30 de arginti au vendutu pre man-
tutoriu, maestatea Ta voesci se-lu dai pentru 30,000
de galbeni, éta-lu aci, da-lu, si punendu pre mésa crucea
cu restignirea s'a dusu indepartanduse. Aceste cuvinte
asia impresiune au facutu asupra regelui càtu in 31
martie a. 1492 a datu acelu faimosu edictu prin care se porun-
cesce fiesce carui Iudeu, ca pana in 31 Iuliu aceluasi anu se
esa din Ispania. Astfelu dupa marturisirea istoriciloru si
a *jesuitului Mariana*, au esitu ca la 800,000. si s'au dusu
parte in *Italia*, parte in *Africa* parte si mai vertosu in
Turcia unde se afla pana astadi. Insusi tribunalulu incuisiona-
lu, nu s'a introdusu de curi'a papala, atátu in contra *Val-
densiloru*, *Albigensiloru*, *Pasaraniloru* si altoru eretici din
seclulu alu 12 si 13 càtu intru a pedepsi grasarea Iudeiloru
si mai vertosu aceloru botezati, cari dupa cum vedu ramu
comiteau cele ne mai audite crime.

Totu din asemenea cauze au fostu scosi si din Fran-
cia la 1190 de *Filipu alu II-lea* Regele Franciei. ⁷⁾ Si pe
timpulu regimei *Hohenstaufiloru* si din Germania, càci con-
juraseru ca intr'o nópte óre care se invenineze tóte fonte-
nile tieeri spre starpirea crestineloru, care fapta descoperinduse,
parte din ei s'au pedepsitu cu moartea, parte au fostu esilati
din tíera, si asia s'au proscrisu din tóta Germani'a si s'au
lipsitu de tóte drepturile civile. Apoi din *Russia* la 1123
sub Tiarulu *Vladimiru alu II-lea*, din cauza cà precum pre-

¹⁾ Lorente *Histoire critique de l'inquisition d'Espagne tom. II. pag. 339-340.*

²⁾ I. de Maistre *lettres a un gentilhomme Russe sur l'inquisition Espagniole Lion 1837.*

³⁾ Pulgar *Cronica de los reyes catolicos etc. Valencia 1780. tom. II. cap. 77. pag. 136.*

⁴⁾ Prescott *pass. I. pag. 279.*

⁵⁾ Carnicero *tom. I. pag. 101.*

⁶⁾ Ferreras *Geschichte von Spanien tom. VIII. pag. 132.*

⁷⁾ Lassu *István Francz. orszá. statist. geogr. és hist. leirása pag. 111.*

¹⁾ Jost *Geschichte der Israeliten seit der Zeit der Macab. bis auf unsere tage Berlin 1825.*

²⁾ I. a Regiloru 9. 26. 27. si 28.

³⁾ Harduin *collectio conc. VII. pag. 1479. si 1480.*

tutindenea asia si aici fiindu negutietori'a si banii in man'a loru, in totu modulu torturau pe bietii tierani cu camete mari, si tractau cu ei in modu neumanu, încátu poporulu s'a resculatu in *Chievu* asupra loru si i-au macelatu. In modulu acest'a s'au scosu si opritu din tóta *Rusia*; dela timpulu acest'a pana la impartirea *Poloniei*, n'a mai locu-itu Iudeu in *Rusia*, ¹⁾ ce se vede si din dechierarea Tiarolui *Petru colu mare*: „Nu amu lipsa de ei in statulu meu, destui Iudei sunt singuraticii mei Rusi.“ In asemenea modu au grasatu si in patri'a nóstra sub Regele Andreiu alu II. la 1220, care ducendu o espeditiune cruciata in resarim, dupa intorcere fiindu in lipsa de bani, a aruncatu tributu mare pe bietulu poporu; baile de minerale si sare, vamile, bunurile camerale si regale le-au esarindatu Iudeiloru, i-au aplicatu si in oficiuri, cari apoi dupa indatinat'a loru avaritie si pofta de castigu, au ingreunatu si apasatu poporulu cu cele ne mai suportabile sarcini, cei ce nu poteau solvi trebuiau se-si vinda si se-si dea prunci la ei in datorie, ér daca nu erau acestia de ajunsu atunci si pre sine trebuia se-se dea, càci de nu, era luatu cu fortia in servitutea jidoviloru. Acestia apoi atátu pre crestini càtu si pre prunci nascuti din ei ii taiiau inprejuru, si ii educá in religiunea loru. Astfelu se sporira si imbogatira judeii, in Ungaria, pana ce art. II din bulla Andreiana nu ii-au plivitu de aceste privilegii si favoruri. Inse macarcá prin articululu acesta si alu 24-le acestel bule, s'a decretatu ca de aci inainte *Comitii, Camerarii, Monetarii, Sabinarii si Tributarii*, se fie nobilii regatului nostru: „*Comites, Camerarii, Monetarii, Sabinarii, et tributarii, nobiles regni nostri sunt*,” totusi afara de uniculu patriotu magiaru Comitele *Samuilu*, nu ne intalnimu nici de aci inainte in functiune publica cu patrioti crestini, ci totu cu Iudei, cari au devenitu nesuferiti inaintea poporului si voiá a-si resbuná asupra loru, de aceea la 1231 articullii adusi mai inainte in contra asuprirei Iudeiloru, de nou s'au intaritu prin alta diploma, care se afla in archivulu Vaticanului, si s'a datu in *Buda* la 1790. ²⁾ Si succesive si prin alte diplome si decrete s'au marginitu dreptulu loru, precum: ei nu au fostu indreptatiti de a-si castigá case si bunuri in Ungaria, a locui in cetati, si plane a petrece in ele mai multu de 24 óre séu o di si o nópte, era in cele montane nu era de felu permisu se intre, ce ne servese ca unu documentu tristu despre comportarea acestoru omeni; ba fiindu cá cu ocaziunea tirguriloru, insielau si pacaliau pe bietii tierani, statulu s'a ingrigitu si au fostu necesiatu a pune aceste pe dilele de sambata candu Iudeiloru dupa religiunea loru nu li iertatu aface mercatorie si a petrece in otiu. „*Omnia fora die sabbati constituit pro vendendo et emendo, dice Chronistulu magiar Turocz.*“

(Va urmá.)

Érasi „Religiunea crestina“.

Am cetitu in numerulu 15 alu acestui diariu reflexiunile Domnului Ioan Popea, autoriulu carticelei „Religiunea crestina“, asupra carei'a am fost facutu unele observári in nrulu 10 alu acestei foi. Suetulu importantu, de care se ocupa carticie'a de sub intrebare me face se revinu de nou asupra ei cu atátu mai vertosu, cu càtu sum de convingerea, cà in o cauza atátu de momentósa, cum este invetiamentulu religiunei in scól'a elementara, este neaperatu de trebuintia, se ne chiarificámu cu totii càtu se póte mai bine, si se se faca càtu mai multa lumina. Spre scopulu acest'a voi reasumá cele dise de mine in rondulu trecut, voi mai adaoge unele lucruri, pe cari

¹⁾ *Lassu István Oroszország. statiszt. Geograf. és historiai leírása pag. 202.*

²⁾ *In vestigiis Comitiorum pag. 98. vedi Budai Ferencz si Izaias Magyar orsz. hist. pag. 182 si 185 si pe Paulu Nagy, Hist. prag. Regn. Hung. pars. I. pag. 356.*

atunci nu voiám a le revelá, ér dupa aceea voi reveni asupra reflexiuniloru dlui Popea publicate in nrulu 15 alu acestui diariu.

Publiculu si-adeuce de siguru aminte, cà eu mai nainte de a me ocupá de carticie'a dlui Popea, am enunoiatu principiulu cà: „unu manulu de religiune trebuie se infaciesieze materi'a religiunei in modu genuinu si conformu cartiloru simbolice aprobate si recunoscute de biserica, ér form'a trebuie se corespunda recerintieloru metodice“. Numai observandu cu rigóre acestu principiu, puteamu fi sinceru facia de autoriu si dreptu facia de scóla. Cugetam adeca intru mine, invetiaturile religiunei crestine sunt invetiaturi divine, ca atari perfecte si nestremutavere. Ele sunt date de Ddiu si formulate de biserica in sínódele ecumenica cu colucrarea spiritului santu, si ca atari nealterabile de mana omenésca. Se potu deci espune in ori ce scóla fiitóreloru generatiuni numai in spiritulu bisericeii mame, daca voimu a cresce din tinereimea scóleloru nóstre aceea ce dorimu cu totii: adevérati crestini si adevérati membri ai bisericeii nóstre ortodocse.

Ele forméza mai departe unu intregu nedespartibilu si nu esista nimicu, ce nu ar avé mare ratiune si mare valóre in desvoltarea némului omenescu, nu au apoi mentiunea de a fi unu privilegiu séu monopolu alu unei clase séu caste; ci dupa destinatiunea loru data de insusi Ddiu, sunt unu tesauru comunu pentru intréga omenimea. Trebuiecu deci espuse in ori care manualu de religiune ca unu intregu nedespartibilu, tóte, nu numai unele parti din ele alese in modu arbitrariu de cutare autoriu. Numai astfelu se póte ajunge scopulu, ce-lu urmarimu prin invetiamentulu religiunei in scóla, numai astfelu ni se presentéza religiunea crestina in tóta sublimitatea ei ca unu ce edificatoriu si salvatoriu pentru totii.

Ce privesce metodulu unui manualu de religiune, acest'a trebuie se fie, si póte fi fara mari greutáti si sacrificie usioru si naturalu, daca considerámu, cà invetiamentulu religiunei nu se incepe numai in scóla, si nu se incepe cu invetiaturile despre credintia si moral'a crestina; ci candu ajunge prunculu aci, are degiá unele cunoscintie de religiune din cas'a parintésca, si unele cascigate in scóla in anii de mai nainte. Astfelu se potu gasi unele puncte, elevulu are degiá unele cunoscintie, pre has'a caror'a se se póta edificá mai departe.

Purcediendu din aceste puncte de vedere in esamina-rea carticelei dlui Popea, am aflatu in materia doue lucruri principali, cu cari nu me puteam uní, si cu cari, sum siguru, cà nu se va puté uni nimenea pana atunci, pana candu tiene la principiile bisericeii ortodocse. Am veditu adeca, cà in carticie'a de sub intrebare se tractéza numai unele invetiaturi ale religiunei crestine, multe din ele, si inca invetiaturi principali sunt lasate cu totul afara, ér cele ce se espunu, nu se espunu in spiritulu singuru permisu in scólele nóstre confessionali: in spiritulu bisericeii ortodocse, ci in parte mare in modu falsu si streinu de biserica nóstra. Ca se-se póta convinge fiecine, cà in carticea in adevéru esista aceste doue defecte cardinali, am recursu la autoritatea bisericeii. Am asemanatu adeca cuvintele carticelei cu doctrin'a bisericeii motivata pe santii parinti si pe carti simbolice aprobate si recunoscute de biserica. De form'a carticelei m'am ocupatu pucinu, am aretatu inse, cà nu este aprobata de autoritatea bisericeasca, ér metodulu nu corespunde nici decátu recerintieloru pedagogice.

Ce eram se facu facia de atátea defecte in materia si forma? Nimicu alt'a decátu se fiu sinceru si dreptu, si se enunoiu, cà carticie'a dlui Popea „nu póte fi admisa in manile prunciloru de scól'a.“

Ei bine, dar se vedemu acum motivele, cari m'au indemnatu pe mine a me pronunoiá astfelu. Se ne punemu

deci mai antaiu întrebarea, pentru ce am pretinsu eu ca unu manualu de religiune menitu pentru scól'a elementara se tracteze tóte doctrinele religiunei? Aici responsulu este fórté naturalu, ni-lu spune sf dlu Popea in reflessiunile sale, candu dice cá: „scól'a elementara are in vedere scopulu de a pregati pe elevi pentru viétia.“ Standu lucrulu astfeliu, este pré evidentu, cá daca elevii nu voru invetiá in scól'a elementara intréga religiunea crestina, ci numai unele parti ale ei alese de cutare autoriu, atunci multe din invetiaturile religiunei crestine, si in casulu de facia cele fundamentali chiar aru remané pentru partea cea mai insemnata din ei unu ce mortu, terra incognita, pentrucá, trebuie sè recunóscemu, la noi pré pucini se hotarescu pentru invetiamentulu superioru, unde se aiba ocaziune d'a suplini cea ce a intrelásatu scól'a elementara. De altmintrelea chiar si daca toti elevii scólei elementare aru continuá studiile, nu ar fi corectú a lasá invetiamentulu superioru aceea ce cade in detori'a scólei elementare, pentru cá nu e permisú a pune pe umerii altor'a aceea ce trebuie se purtámu noi.

Prin unu sistemú ca alu dlui Popea, religiunea cea un'a a lui Christos s'ar impartí in doue parti: o parte, carea o cunoscú numai preotii si candidatii de preotia crescuti in seminaré si facultati teologice, si un'a carea o cunoscú si mireni. Christos inse nu a datú religiunea sa numai apostoliloru sei, ci prin apostoli a intentionatu, ca se invetie religiunea sa tóte némurile, si se devina unu bunu comunu alu întregu némului omenescu.

Carticic'a dlui Popea vine apoi, si ne mai demustre unele scaderi, ce potú proveni din o astfeliu de procedura necorecta, si anume: Dlu Popea între altele d. e. nu tractéza de feliu peccatulu stremosiescu, ba dechiara sus si tare, cá daca s'ar ocupá de elu, elevii aru avé „numai o paguba insemnata“, in timpu ce in genere este cunoscutu, cá doctrin'a despre peccatulu stremosiescu este un'a din doctrinele fundamentali ale crestinismului, si o sustienú chiar si protestantii cei mai rationalisti. Prin urmare este fara indoieia unu fenomenu raru a vedé pre dlu Popea ca ortodocsu dechiarandu un'a din doctrinele fundamentali a religiunei nóstre de o doctrina, carea aduce „paguba insemnata“ celoru, cari o cunoscú. Acelu autoriu inse, care vorbesce cu atât'a despretiu de peccatulu stremosiescu vine, si ne spune in definitiunea tainei botézului, cá „omulu se spala de peccatulu stremosiescu“. Cum vine acum dlu Popea, si vorbesce de peccatulu stremosiescu, daca cunoscenti'a lui este pentru elevi „numai o paguba insemnata“ si ii-conduce la nefericire?

Desconsiderandu astfeliu dlu Popea peccatulu stremosiescu, si lasandu-lu afara, nu este apoi in stare a dá eleviloru o cunoscentia precisa nici despre persón'a lui Iis. Christosu, nu póte esplicá eleviloru nici chiar missiunea principala a Mantuitorului, rescumperarea némului omenescu.

Éta dara, unde duce pe omu usiurinti'a in judecata si desconsiderarea doctrinei bisericeí, face pe autoriu se fie inconsecentú, se cada in eresu, ér pre elevu lu-aduce cu procedur'a sa in cea mai mare confusiune. Totu astfeliu de inconsecintie urméza si din desconsiderarea celorlalte doctrine lasate afara de dlu autoriu, in a caroru tractare priveşte „numai o paguba insemnata“ si nefericire pentru elevi.

De altmintrelea ceea ce am disu eu consuna pe deplinu cu positiunea si „caracterulu universalu“ alu scólei elementare, cu atâtú mai vertosu cu caracterulu scóleloru nóstre elementari confessionali. Spre orientare voiu citá aici cuvintele unui'a din cei mai insemnati barbati pe terenulu pedagogiei, ale lui Comeniu. Elu dice, cá scól'a populara se dea eleviloru o cultura generala astfeliu, ca elevii resolvésca-se ei pentru ori ce chiamare „se nu intempine in carier'a lorú nimic'a nou, despre ce adeca nu aru avé degiá cunoscentia din scól'a populara, si cá totu aceea ce cetescu, séu audu mai tardiu in carier'a lorú, se nu fie altceva, decâtú nesce cunoscentie mai detaiate, mai

speciale despre aceea, ce au invetiatu mai nainte in scól'a elementara (Dit. Met. d. Volksschule). Aplicandu cuvintele lui Comeniu asupra invetiamentulu religiunei, urméza neconditionatu, cá elevulu trebuie se capete in scól'a elementara cunoscentie despre intréga religiune, ca totu aceea ce cetesce, séu aude mai tardiu in viétia din acestu obiectu, se nu fia altceva, decâtú o latire a cunoscentieloru cascigate in scól'a elementara. Pretensiunea mea in punctulu acest'a nu este dara, decâtú o aplicare drépta a principiiloru pedagogiei moderne. Nu mie avea dara a-mi face dlu Popea obiectiunea, cá „nu am notiune chiara si precisata despre scopulu universalu alu scóleloru elementare“, ci acést'a trebiá se o caute aiurea.

Chiar numirea de scóla elementara ne aréta, cá ea este unu institutu, in care invetia elevulu din fie care obiectu de invetiamentu elementele, unu lucru, de care carticic'a dlui Popea nu tiene nici decâtú contu lasandu afara o parte insemnata din elementele religiunei.

(Va urmá).

D i v e r s e .

* **O ploia de inspectori.** Ministrulu ungaru de culte si instructiune publica, precum aflamu in monitorulu oficialu de Mercuri, a abundatu comitatulu Aradului, populatu preste totu de romani, cu o ploia de subinspectori guverniali, séu visitatori scolari (iskolalátogatók) 32, toti magari, afara de doi séu trei romani, spre a face mai cu inlesnire spionagiulu asupra scóleloru nóstre confessionale. Priveghiati!

* **Ceremoniele s. Pasci in Bucuresci.** In sér'a de Vinerea-mare, I. S. Domnitorulu, insocitu de cas'a Sa civila si militara, va merge, la orele 7 si jumetate, la biserica mitropoliei, spre a asistá la santa ceremonie. La acésta serbare se vor aflá la mitropolie, la orele 7 si unu sfertu, d-nii ministri, presiedinti si membrii Adunariloru Legiuitóre, cari se vor aflá in capitala, inaltele curti de casatinie si de compturi, curtile si tribunalele, d. primaru cu consiliulu municipalu, inaltii functionari ai Statului si d-nii ofitieri superiori din garnisona. La scóterea santului epitafu ocolirea bisericeí de catra toti cei de fata se va face in ordinulu urmatoriu: 1. Clericii cu faciele. 2. D. prefectu alu poltiei capitalei. 3 D-nii adjutanti Domnesci. 4. D. maresialu alu curtiei. 5. Clerulu oficiantu cu santulu epitafu. Apoi: I. S. Domnitorulu cu I. P. S. S. mitropolitulu primatu. In urma: 1. D-nii ministri. 2. D-nii presiedinti si membrii Adunarei Legiuitóre cari vor fi de fatia. 3. Inaltele curti de casatinie si de compturi. 4. Curtile si tribunalele. 5. D. primaru cu consiliulu municipalu, 6. Inaltii functionari ai Statului cu d-nii ofitieri superiori. Unu adjutantu domnescu, adjutatu intr'acést'a de doi ofitieri de ordonantia este insarcinatu a priveghiá strict'a pazire a ordinei prescise pentru procesiune. In Sambat'a Pascelorú, la orele 12 din nópte, M. S. Domnitorulu, urmatu de Cas'a Sa civila si militara, escortatu de escadronulu de gendarmi alu capitalei, va merge la Mitropolie la Santa Inviere. D-nii ministri, inaltele corpurí ale Statului, magistratii si functionarii mai sus aratati vor asistá la acésta serbare. Liturgi'a se va slují de catra Inaltu Prea Santi'a Sa Metropolitanulu Primatu, inconjuratu de Inaltulu Cleru. Momentulu candu Inaltu Prea Santi'a Sa esclama: „Christosu a inviatu“ se va anuciá capitalei prin 101 tunuri de pe Dealul-Spirei. Conformu vechieloru traditiuni, se va scrie evangeli'a santului Ioan, pe care M. S. Domnitorulu va semná si se va investí la urma cu sigiliulu Statului. I. S. Domnitorulu va luá apoi in mana sant'a Cruce, inaintea careia se vor inchiná asistentii.

* „**Industria si Resbelulu**“ studiu socialu si politicu de Stefanu C. Michailescu, professoru, in Bucuresci. Cuprin-

dere : O introducere sociologica. Resbelulu. Raportulu scientificu dintre resbelu si industrie. Politic'a resbelului. Partea lui estetica. Guvernele in resboie. O nota a Dlui de Bismark. Prorocii sociologice. Industria nalta a resbelului. Generalii si cultur'a militara. Unu cuventu despre Plevna. Concluziune. Industri'a mecanica : drumurile de fieru in resboie. Legi sociologice. Industri'a chimica : Unu reu care a produsu multu bine. Schitie istorice asupra pavelui de pusca si perfectionarei armeloru. Artilari'a la Romani. Linii mari istorice. Cum a schimbatu prafulu de pusca starea sociala si politica a Europei. Raporturile politice si sociale dintre resbelu si industrie. Viitoriulu. Acésta scriere se afla sub presa si va aparé in câteva dile, costandu l fi. (2 lei) exemplarulu. Editiunea avendu unu micu numeru de exemplare, doritorii de a posedá acésta carte vor respunde pretiulu la Redactiunea dela „Biserie'a si Scól'a“ si vor primi-o prin posta franco.

* A aparutu a VI. fasciora a „*Istoriei Resbelului din Orientu*“. Acésta fasciora cuprinde : 1 Continuarea conventiunei cu Russia in senatu. 2 Rusii la Braila si esplosiunea monitoriului Lutfi Djalil, Crimea, Armenia. Tunulu romanescu. Carturarii religiosi si politici ai islamului.

C o n c u r s e .

2—3.

In urmarea decisului Ven. Consist. diecesanu aradanu dd. 20 Óctomvrie 1877 Nr. 2376 B. se escrie concursu pe parochi'a de clas'a a III-a din *Bohani*, protopres. Ienopoliéi, Borosineu cottulu Aradului, cu terminulu de alegere pe *14 Maiu a. c. st. v.* séu pe dominec'a a 5-a dupa s. Pasci.

Venitulu parochialu : una sesiune pamentu aratoriu, birulu dela 40 case cu pamentu, un'a mesura cucuruzu sfermatu dela tóta cas'a, éra dela 18 case dieleresci câte jumătate mesura — stólele indatinat si casa parochiala cu gradina de semanatu.

Recurenti au se produca testimoniu despre absolvirea teologiei, si de cualificatiune — atestatu despre purtarea loru morala.

Recursele adresate comitetului parochialu, se voru trimite oficiului protopresviteralu in Borosineu — posta ultima Borosineu celu multu pona la 11 Maiu a. c. st. v.

Bohani, 4 Aprilie 1878.

Comitetulu parochialu.

In contielegere cu mine: **Nicolau Baldea**, adm. ppresvite.

2—3.

Fiindu postulu de invetiatoriu la scól'a elementaria a comunei gr. orientale *Valea-mare-Pogonisiu* protop. Jebelului (comitatulu Carasiului, cerculu Bogsi'a) vacante : se escrie concursu cu terminu de *septemani 6*.

Competintiele sunt : Unu salariu anuale de 260 fl. v. a. ; Quartiru liberu, cu scól'a prunciloru acomodata ; Gradina de legumi de 800 st. □, si 2 jugere de livada de fenu ; 8 orgi de lemne in natura, dintre care 4 org. pentru invetiatoriu si 4 org. pentru scóla ;

Beneficiu din partea domnului proprietariu mare Georgiu Ioanovics (adausulu salariului anuale) de 40 fl. v. a.

Doritorii de a ocupá postulu susnumitu sunt rugati a-si asterne recursele loru, conformu statutului Organicu, Domnului Protopresbiteru **Alexandru Ioanovicu** din Jebelu (*Zsebely*).

Valea-mare din siedinti'a Comitetului parochiale tienuta in $\frac{3}{15}$. Aprilu 1878.

Georgiu Ioanovics,

presied. comit. par.

In contielegere cu protop. tractualu.

2—3.

In urmarea hotaririi ven. consistoriu eparchialu dto. 12. Ianuariu, a. c. Nr. 49. B. se escrie concursu pentru deplinirea postului de parochu in comun'a *Troiasiu*, din protopresviteratul Totvaradie, cu terminu pana in *30. Aprilie, st. v. a. c.* in care diua se va tiené si alegerea.

Emolumentele acestei parochii sunt : $\frac{1}{2}$ sesiune de pamentu estravilanu, quartiru cu gradina, dela 80 numere de case, câte un'a mesura, de cucurudiu sfermatu in totu anulu, si stol'a usuata.

Recurentii au sesi tramita recursele loru prevediute cu documintele prescise in statutulu organicu, pana in dioa mai sus insemnata la oficiulu protopresviteralu in Totvaradia, per Soborsin.

Troias in 8. Aprilie 1878.

Comitetulu parochialu.

In contielegere cu mine: **Iosifu Belesiu**, protopres. trac.

2—3.

Conformu decisului Venerab. Consistoriu de sub Nru 824. B. a. c. se escrie concursu pentru parochi'a vacanta din *Pecica rom.* cu urmatórele emoluminte : folosirea birului si stólei dela 250 numere de case, mai obligandu-se cumunitatea bisericésca a procurá pe sém'a alegandului parochu si una sesia pamentulu la ocaziunea segregarii, ce esta deja in curgere, ér' pentru casulu candu nu i-ar succede a cascigá acea sessia, atunci comitatea asecuréza alegandului parochu cea d'antaiu sesiune, ce ar deveni vacanta in urma mortii ori stramutarii a vre unui dintre cei doi parochi actuali in Pecica.

Dela recurenti se recere, ca recursele ajustate cu atestatu de conduita, cu testimoniu de 8 clase gimnasiale, de calificatiune preotiésca pentru parochiele de frunte si adressate comitetului parochialu din Pecica se le tramite protopresviterului tractualu Ioanu Ratiu pana inclusive 21 Maiu st. v. a. c. — Recurentii suntu pofiti, ca in intervalulu publicarii concursului se se presinte in dumineci ori serbatori in biserica numitei parochii, spre a-si aretá desteritatea in cantare, respective in oratoria.

Alegerea se va tiené in *25 Maiu st. v.* 1878.

Pecica in $\frac{12}{24}$. Apriliu 1878.

Comitetulu parochialu.

In contielegere cu mine, **Ioan Ratiu**, protopopulu Aradului.

3—3.

Prin incuviintiarea V. consistoriu diecesanu din 21 Martiu a. c. Nr. 62 bis. in comun'a *Voitegu*, protopopiatulu Ciacovei s'a infiintiatu unu postu de capelanu, spre a caruia ocupare se deschide concursu pana in *30. Apriliu a. c.* in carea di se va tiené si alegerea.

Emolumentele impreunate cu acestu postu sunt : In acést'a comuna sunt dóue parochii cu dóue sesiuni parochiale, — asia birulu si stólele indatinat din ambele parochii — a trei'a parte, si din ambele sesiuni câte $\frac{1}{4}$ de pamentu adeca 16 jugere catastrale.

Doritorii de a ocupá acestu postu, au a-si asterne suplicele loru cu documintele prescise in §. 13 alu statutului organicu pana in diu'a mai susu insemnata M. O. D. protopresbiteru **Ioanu P. Seimanu** in Ciacova.

Voitegu, in 2 Apriliu 1878.

Comitetulu parochialu.

In contielegere cu P. O. D. **Ioanu P. Seimanu**, protopresbiteru.